

цього треба обговорювати з партнером спільне інтимне життя, спільно намагатися змінити те, що не подобається. Говорити частіше один одному про свої емоції, почуття, любов.

Ще однією умовою є пізнання партнерами один одного. Гармонійні відносини ґрунтуються не на новизні і незвичності, а на знанні особливостей і потреб один одного, здібностях та вмінні доставити взаємне задоволення [1]. Гармонії в інтимних стосунках можна досягти лише в складному і копіткому процесі пристосування партнерів один до одного. Тільки довготривалі стосунки допоможуть зрозуміти справжню радість сексу, доставити задоволення від уміння піднести партнера на вершину блаженства[2].

Гармонійні інтимні стосунки просто неможливі без кохання і поваги до партнера. Ці відносини базуються не на задоволенні природних потреб, а на досягненні сполучення не тільки тіл, а і енергії, і душ. Психологи небезпідставно стверджують, що в більшості випадків причиною розставання сексуальних партнерів є саме відсутність між ними кохання. Без присутності справжніх почуттів, секс, навіть самий хороший, ніколи не стане гармонійним.

Домогтися результату гармонійних інтимних стосунків вдається тим парам, які до них наполегливо прагнуть. Досягнення інтимної гармонії є завданням, яке потрібно вирішувати обом партнерам. Величезну роль у забезпеченні гармонійних інтимних стосунків відіграє присутність психологічної рівноваги у взаєминах партнерів, і, звичайно ж, прагнення до вдосконалення.

Висновки. Таким чином, інтимні стосунки – це змістовні стосунки двох людей з глибоко особистісними, таємними і задушевним переживаннями, які проявляються у пристосованості поведінки однієї людини до виражених потреб іншої людини заради найбільш повного, взаємного задоволення. Сутність таких відносин полягає у саморозкритті, відкиданні зовнішніх, рольових способів поведінки і здатності розділити внутрішнє життя з іншим.

Основними чинниками формування гармонійних інтимних стосунків у зрілій юності виділяють: уміння спілкуватись, пізнавати один одного, знання конкретного партнера, розуміння його неповторних особливостей, психологічна сумісність пари вміння і бажання вносити новизну у стосунки. Однак, найголовнішим чинником є кохання, тому що які б знання у нас не були про партнера, без істинного та щирого почуття ніякі стосунки не можуть бути гармонійними.

Проведене нами дослідження не претендує на вичерпне розв'язання складної та багатопланової проблеми інтимності та інтимних стосунків. У процесі роботи виокремився ряд напрямків, кожен із яких може стати предметом самостійного дослідження, зокрема, врахування особливостей впливу засобів масової інформації, мережі Інтернет на розвиток уявлень молоді про інтимне, гендерні відмінності у розумінні інтимного життя, дослідження психологічних особливостей становлення інтимних стосунків у парі тощо.

Тому **перспективи подальших досліджень** ми вбачаємо у детальному та всебічному дослідженні феномену інтимності людини на різних етапах її життя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Загудайлова Г. Интимные отношения пары: секреты гармонии [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.efamily.ru/articles/104/2149>
2. Кутішенко В.П. Интимність як форма самопізнання та пізнання іншої людини [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://elibrary.kubg.edu.ua/360/1/V_Kutishenko_NP.pdf.
3. Обозов Н. Н. Совместимость и срабатываемость людей / Н.Н. Обозов. - СПб.: Облик, 2000.
4. Татенко В.О. Світ інтимного життя як предмет психологічного дослідження [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/1167>
5. Татенко В. О. Психологія інтимного життя : [монографія] / В. О. Татенко. - Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2013. – 300 с.

Павлусь О.

Науковий керівник – доц. Олексюк В.Р.

ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ДО ШЛЮБУ В ПЕРІОД РАННЬОЇ ЮНОСТІ

Процес трансформації сучасної сім'ї як соціального інституту супроводжується тривожними ознаками її дезорганізації – збільшенням кількості розлучень, деструктивних конфліктів, формалізації стосунків, зниженням рівня народжуваності, послабленням виховного потенціалу сім'ї тощо. Одним із напрямків збереження шлюбу є розвиток психологічної готовності молодих людей до створення сім'ї.

У сучасній психології уявлення учнів старших класів про сім'ю вивчали Т. Демідова [1], Л. Долинська [4], І. Мачуська [2] та інші. Більшість сучасних дослідників (В. Кравець, Д. Луцик, В. Макаров, Н.Новікова, В. Постовий, Г. Сутріна, Н. Феоктистова, І. Шалімова та ін.) вказують на необхідність комплексного підходу до формування в молоді готовності до шлюбу.

Нами описуються результати діагностичного дослідження особливостей психологічної готовності до шлюбу у період ранньої юності, обґрунтовується вікова специфіка досліджуваного феномена, здійснюється аналіз уявлень старшокласників про майбутні шлюбно-сімейні стосунки.

У психолого-педагогічній літературі поняття «психологічна готовність до шлюбу» характеризується різнобічними підходами і розглядалось у працях М. Дяченка й Л. Кандибовича, Л.Коростильової, Г. Навайтиса, І. Панкова, В. Зацепіна, В. Каблукова, П.Кравчук, К. Шпарке. Узагальнюючи, можна стверджувати, що аналіз

результатів досліджень феномену психологічної готовності до створення сім'ї трактується провідними психологами сучасності як сукупність: мотиваційних компонентів (сукупності установок щодо майбутніх шлюбно-сімейних відносин); структурно-ієрархічних якостей особистості (як передумови психологічної сумісності з партнером і основи для створення гармонійних сімейних відносин); навичок та вмінь особистості (зумовлюють активну поведінку стосовно пошуку шлюбного партнера, реалізацію шлюбно-сімейних відносин) [8, с. 109-110].

Сучасна українська дослідниця А. Денисенко стверджує, що психологічна готовність до шлюбу – це динамічне утворення, яке становить складний синтез взаємопов'язаних та взаємообумовлених компонентів [2, с. 50-51]. Інша українська дослідниця Т. Левицька, психологічну підготовленість особистості школяра до шлюбу визначає як сприйняття ним цілого комплексу вимог, обов'язків і соціальних стандартів поведінки, якими регулюється сімейне життя загалом [7, с. 91-92]. На думку вітчизняного психолога А. Карасевич, готовність до шлюбно-сімейних взаємин є структурно складним утворенням, яке, включає взаємодію когнітивного, емотивного-вольового, мотиваційно-сміслового та поведінкового компонентів [5, с. 313-314]. Враховуючи результати теоретичних досліджень, ми дійшли висновку, психологічними передумовами виникнення психологічної готовності до створення сім'ї має бути розуміння молодою людиною суті сімейно-шлюбної взаємодії та умов сімейного благополуччя, усвідомлення своєї відповідальності за створення сім'ї та своїх обов'язків, бажання бути з коханою людиною та турбуватися про неї, знання стратегій поведінки та способів дій у процесі сімейно-шлюбної взаємодії.

З метою виявлення психологічних особливостей готовності до шлюбу в ранньому юнацькому віці нами було організоване та проведене емпіричне дослідження з учнями 9 та 11 класів Лановецької ЗОШ-лицей №1. Вибірка складала 26 учнів 9 і 28 учнів 11 класу. Для аналізу рівня сформованості даного феномену у дітей був зrealізований комплекс таких психодіагностичних методик, як тест-карта оцінки готовності до сімейного життя І. Юнда, визначення рольових очікувань та домагань у шлюбі (РОД) О. Волкової та методика визначення установок на сімейне життя Ю.Альшиної.

Тест-карта оцінки готовності до сімейного життя І. Юнда дала змогу загалом оцінити психологічну готовність юнаків до майбутніх шлюбно-сімейних стосунків. Аналіз результатів дослідження готовності до сімейного життя учнів 9 та 11 класів представлений у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1.

Результати дослідження готовності до сімейного життя учнів 9 і 11 класів за методикою І. Юнда (%)

№	Класи	Високий рівень	Середній рівень	Низький рівень
1	9 клас	15,2	39,2	45,6
2	11 клас	25,2	53,2	21,6

Як видно з таблиці 2.1., в учнів 11 класу виявився вищий рівень готовності до сімейного життя порівняно з учнями 9 класу (відповідно високий рівень 25,2% і 15,2%, середній рівень 53,2% і 39,2%). Це показує значну динаміку у розвитку такого феномена самосвідомості як готовність до шлюбно-сімейних стосунків з 9 по 11 клас, пов'язану із загальною віковою тенденцією дорослішання зростаючої особистості. Аналіз результатів дослідження рольових очікувань та домагань у шлюбі за методикою (РОД) О. Волкової в учнів 9 класу представлений у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2.

Результати дослідження рольових очікувань та домагань учнів 9 класу за методикою «РОД» Волкової (%)

№	Цінності	Високий рівень	Середній рівень	Низький рівень
1	Інтимно-сексуальна сфера	9,615	46,15	44,23
2	Особистісна ідентифікація з партнером	19,23	46,15	34,62
3	Господарсько-побутова сфера	78,85	19,23	1,923
4	Батьківсько-виховна сфера	59,62	23,08	17,31
5	Соціальна активність	67,31	26,92	5,769
6	Емоційно-психотерапевтична	65,38	13,46	21,15
7	Зовнішня привабливість	59,62	26,92	13,46

Як видно з таблиці 2.2, високий рівень пріоритетності мають цінності господарсько-побутової сфери (78,85% опитуваних), соціальної активності майбутніх партнерів (67,31% вибірки), емоційно-психотерапевтичної функції подружніх взаємин (65,38% респондентів), а також 59,62% опитуваних вважають дуже важливою зовнішню привабливість партнера та цінності батьківсько-виховної сфери сім'ї. Відповідно 46,15% учнів 9 класу надали середнього рівня пріоритетності інтимно-сексуальній сфері подружжя, а також цінності особистісної ідентифікації з партнером (46,15% досліджуваних). Відповідний розподіл сімейних цінностей, на нашу думку, зумовлений тими реаліями, які побутують більшою мірою у батьківській сім'ї, підтримуються традиційними уявленнями про функції, розподіл обов'язків, пріоритети традиційної української родини. Аналіз результатів дослідження рольових очікувань та домагань учнів 11 класу представлений у таблиці 2.3.

Результати дослідження рольових очікувань та домагань учнів 11 класу за методикою «РОД» Волкової (%)

№	Цінності	Високий рівень	Середній рівень	Низький рівень
1	Інтимно-сексуальна сфера	13,51	51,25	35,24
2	Особистісна ідентифікація з партнером	24,20	56,13	19,67
3	Господарсько-побутова сфера	62,18	23,19	14,63
4	Батьківсько-виховна сфера	65,16	28,12	6,72
5	Соціальна активність	73,11	23,52	3,37
6	Емоційно-психотерапевтична	76,18	18,26	5,56
7	Зовнішня привабливість	52,12	23,19	24,69

Як видно з таблиці 2.3, для учнів 11 класу, як і для дев'ятикласників, високу значущість має емоційно-психотерапевтична сфера відносин між подружжям (76,18% опитуваних), проте дещо збільшується (5,8%) надання переваги соціальній активності партнерів (73,11% респондентів). В сферу пріоритетних також попали господарсько-побутова (62,18% школярів), а також батьківсько-виховні функції сім'ї (65,16%). У порівнянні з дев'ятикласниками, значущість зовнішньої привабливості партнера для сімейної ідилії дещо зменшується, проте все рівно досить виражена при рангуванні юнаками сімейних цінностей (у 52,12% опитаних школярів). На таких самих низьких позиціях (лише незначно підвищується) як і в першій вибірці учнів пріоритетність інтимно-сексуальної сфери (13,51%) та значущість особистісної ідентифікації з партнером (24,21%). Таким чином, можна стверджувати, що рольові очікування та уявлення про ціннісно-смыслову значущість сім'ї для старшокласників на початку і по закінченні вікового періоду не зазнають значних трансформацій та змін, залишаються в рамках традиційних для нашого суспільства уявлень про українську сім'ю. А також у більшості своїх випадків відповідають тим пріоритетам романтичного кохання, які притаманні цьому віковому періоду.

Діагностична методика визначення установок на сімейне життя Ю.Альшиної дала можливість дослідити погляди респондентів щодо найбільш значущих у шлюбно-сімейних стосунках сфер. Порівняльний аналіз учнів 9 і 11 класу засвідчує наявність відмінностей між домінуючими установками щодо майбутнього шлюбу (табл. 2.4).

Таблиця 2.4.

Результати дослідження домінуючих установок щодо майбутнього шлюбу учнів 9 і 11 класів за методикою Ю.Альшиної

Показник	Домінуюча установка	
	Учні 11 класу	Учні 9 класу
Ставлення до людей (СЛ)	Поміркований оптимізм та песимістичне ставлення до людей	Оптимістичне ставлення до людей
Ставлення до обов'язку та задоволення (ОЗ)	Орієнтації на обов'язок та задоволення у рівних пропорціях	Орієнтація на задоволення у шлюбі
Ставлення до дітей (СД)	Визнання високої значущості ролі дітей у шлюбному житті	Визнання високої значущості ролі дітей у шлюбному житті
Ставлення до автономності чи залежності (СА)	Орієнтація на автономність у подружньому житті	Орієнтація на спільну діяльність у подружньому житті
Ставлення до розлучення (СР)	Негативне або стримано обережне ставлення до розлучення	Лояльне або стримано обережне ставлення до розлучення
Ставлення до любові романтичного типу (СЛРТ)	Орієнтація на прагматичну побудову стосунків у шлюбі	Орієнтація на пошук романтики у шлюбі
Оцінка значення сексуальної сфери у сімейному житті (ЗС)	Висока значущість ролі сексуальної сфери у шлюбі	Недооцінка ролі сексуальної сфери у шлюбному житті
Ставлення до «заборонених сфер сексу» (СЗС)	Готовність обговорювати тему сексу у подружньому житті	Готовність обговорювати тему сексу у подружньому житті
Ставлення до устрою у родині (СУР)	Егалітарна установка	Традиційне (патріархальне) бачення ролі жінки у шлюбі
Ставлення до грошей (СГР)	Орієнтація на ощадливе ставлення до грошей	Схильність до марнотратства

Отже, в результаті порівняння даних таблиці 2.4. можна стверджувати, що в учнів 11 класу домінуючими установками є: орієнтації на обов'язок та задоволення у рівних пропорціях; орієнтація на автономність у подружньому житті; негативне або стримано обережне ставлення до розлучення; орієнтація на прагматичну побудову стосунків у шлюбі; визнання високої значущості сексуальної сфери у шлюбі; егалітарна установка щодо родинного устрою; орієнтація на ощадливе ставлення до грошей. В учнів 9 класу домінуючими установками є: орієнтація на задоволення у шлюбі; орієнтація на спільну діяльність у подружньому житті; лояльне або стримано обережне ставлення до розлучення; орієнтація на пошук романтики у шлюбі; недооцінка ролі сексуальної сфери у шлюбному житті; традиційне (патріархальне) бачення ролі жінки у шлюбі; схильність до марнотратства.

ВИСНОВКИ

1. Психологічна готовність до створення сім'ї трактується провідними психологами сучасності як сукупність мотиваційних компонентів, структурно-ієрархічних якостей особистості; її навичок та вмінь.

Учні 9 класу загалом обізнані з елементарними сімейними нормами; визнають необхідність розподілу домашніх обов'язків; мають поверхові уявлення про особливості статево-рольової поведінки партнерів у шлюбі; не надають важливого значення особистісній ідентифікації сімейної пари; мають достатні уявлення про виконання батьківських і материнських функцій виховання і догляду за дітьми.

Учні 11 класу обізнані з сімейними нормами поведінки; виокремлюють особливості статево-рольової поведінки партнерів у шлюбі; готові до розподілу і виконання домашніх обов'язків; у них ще не повною мірою сформовані установки, необхідні для гармонійного спілкування у шлюбі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Демидова Т.А. Психологические особенности формирования представлений о будущей семье у юношей и девушек / Т.А. Демидова // Психологія. Збірник наукових праць. Випуск 18. – К.: НПУ ім. М. Драгоманова, 2011. – С.150–153.
2. Денисенко А.А. Исследование психологической готовности молодежи к супружеским взаимоотношениям / А.А. Денисенко // Наука і освіта. – Одеса, 2012. – № 2. – С. 15-18.
3. Долбик-Воробей Т.А. Студенческая молодежь о проблемах брака и рождаемости / Т.А. Долбик-Воробей // Социс. – 2013. – №11. – С.78-83.
4. Долинська Л.В. Підготовка молоді до сімейного життя (Соціально-психологічний тренінг) / Долинська Л.В., Демидова Т.А. – К.: НПУ ім. М. Драгоманова, 2002. – 73 с.
5. Карасевич А. П. Зміст і структура готовності студентів до шлюбу і створення сім'ї / А. П. Карасевич // Освітнянські обрії: реалії і перспективи: зб. наук. пр. – К.: ППТО, 2007. – №(3). – С. 313-314.
6. Ковалев Г.В. Социальная психология семейных отношений / Г.В. Ковалев. – СПб.: СПбГУ, 1998. – 286 с.
7. Шнейдер Л.Б. Психология семейных отношений. Курс лекций / Л.Б. Шнейдер. – М.: ЭКСМО-Пресс, 2000. – 388 с.

Сеньковська О.

Науковий керівник – доц. Андрійчук І. П.

ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЇ ДО НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У МОЛОДШОМУ ШКІЛЬНОМУ ВІЦІ

Проблема мотивації є однією із ключових проблем психології. Фактично жодна із психологічних теорій не оминає питання спонування до активності, тобто мотивів. А навчальна мотивація посідає особливе місце у загальній структурі мотивації людини. Розглядаючи навчання як процес набуття індивідуального досвіду, стає зрозумілим, що саме мотиви навчання – перші у структурі мотивів людини і багато в чому зумовлюють її подальшу активність.

Мотивація навчання відіграє важливу роль у становленні особистості, адже без неї неможлива ефективна учбова діяльність і розвиток здатності та потреби до самовдосконалення, саморозвитку, самоосвіти. Саме у молодшому шкільному віці закладається основа для подальшого учіння школяра і часто від бажання вчитися у початковій школі залежить і прагнення до учіння у середніх та старших класах.

Проблема мотивації досліджується у психології досить широко (С. Рубінштейн, О. Леонт'єв, Л. Божович, Г. Костюк, П. Якобсон, Х. Хекхаузен, Є. Ільїн, М. Матюхіна, А. Маркова, Т. Гордєєва, М. Боришевський, Ю. Гільбух, С. Максименко, В. Семиченко, Ю. Швалб та ін.), але незважаючи на велику кількість робіт у цій галузі, її не можна вважати повністю вирішеною. Значний внесок у вивчення проблеми мотивації учіння у молодших школярів зробили вітчизняні вчені М. Алексєєва, О. Скрипченко, М. Дригус, Н. Зубалій, С. Дрозденко, Н. Пророк та ін. Зокрема, розкриті структурні, змістовні та динамічні характеристики мотивів учіння дітей шестирічного віку, особливості та тенденції розвитку ставлення до учіння у молодших школярів з різною успішністю, умови цілеспрямованого формування позитивної мотивації учіння.

Психологічні дослідження онтогенезу мотивації (С. Канюк, Т. Марютіна, С. Москвичов, Л. Божович, Є. Ільїн, В. Шадриков) дали змогу виділити групи мотивів, які лежать в основі здійснення учбової діяльності. Формування мотивації учіння через організацію діяльності стало предметом вивчення в руслі досліджень під керівництвом П. Гальперіна, В. Давидова, Н. Талізної, Д. Ельконіна. Виникнення феномену «мотиваційного вакууму» наприкінці початкової школи доводиться у роботах М. Алексєєвої, О. Дусавицького, О. Киричук, М. Матюхіної, А. Маркової, В. Мерліна, В. Моргуна [3].